

LITTERATURGUIDE

Maria Louise Bjørn Bjerrum & Lisa Gardum Andersen

Tine Flyvholm & Louise Kønigsfeldt (red.)

SKAM. Noveller

Litteraturliste til Tine Flyvholm & Louise Kønigsfeldt (red.):

SKAM. Noveller (2017)

© Maria Louise Bjørn Bjerrum & Lisa Gardum Andersen og

Høst & Søn/Rosinante & CO, København 2018

1. udgave, 2018

Bogforside: Alette Bertelsen/Aletteb.dk

Grafisk tilrettelæggelse: Christensen Grafisk

Høst & Søn er et forlag i ROSINANTE & CO
Købmagergade 62, 3. | DK-1150 København K
rosinante-co.dk

Indhold

- 4 **Intro til denne litteraturliste**
- 5 **Intro til novellesamlingen**
- 6 **Om begrebet »Skam«**
- 7 **Undervisningsforslag**
 - 7 Thomas Korsgaard: *Vintermedister*
 - 11 Martha Flyvholm Tode: *Tomatsuppe*
 - 14 Anita Krumbach: *New Zealand*
 - 16 Tine Høeg: *Le Freak*
 - 19 Til eleven: Vælg selv blandt flg. opgaver
- 21 **Fælles mål**
- 22 **Læringsmål**
- 23 **Litteraturliste**

Intro til denne litteraturguide

Denne litteraturguide om novellesamlingen *Skam* indledes med en introduktion til værket, hvor fem noveller kort præsenteres gennem personerne deri og temaet skam. Desuden findes en begrundelse for, at netop *Skam* er velegnet i udskolingsens litteraturundervisning.

I det efterfølgende afsnit afdækkes begrebet skam fra forskellige vinkler; dette kan bruges som inspiration til læreren og eventuelt anvendes i undervisningens opstart.

Endelig er der konkrete undervisningsforslag til fire udvalgte noveller. Disse indledes med en præsentation af og analyseforslag til den udvalgte novelle. Denne del er tiltænkt læreren, mens de efterfølgende undervisningsforslag, som tager afsæt i analysen, er formuleret til eleverne.

Derudover er der undervisningsforslag til, hvordan eleverne selv kan vælge en novelle at arbejde videre med. Dette arbejde eksemplificeres med arbejdsspørgsmål til en af de noveller, som præsenteres i afsnittet »Intro til novellesamlingen«. I det sidste undervisningsforslag findes desuden ideer til andre aktiviteter omkring *Skam*.

Intro til novellesamlingen

Skam er en novellesamling med fjorten noveller, der alle afsøger skam som eksistentielt fænomen. Novellerne er skrevet af forskellige danske forfattere, hvoraf flere allerede er kendte navne i folkeskolens litteraturundervisning. Derfor vil der udover arbejdet med selve novellerne også kunne trækkes tråde til andre værker fra forfatterskaberne.

I novellerne møder vi blandt andet Julie, som i Martha Flyvholm Todes *Tomatsuppe* er fanget i sin egen usikkerhed. Denne usikkerhed tillader hende ikke at lukke andre mennesker ind bag facaden og leve det liv, hun i virkeligheden ønsker. Hun er låst fast i teen-agerlivets søgende usikkerhed, der efterlader hende med en skam, der ikke giver hende mulighed at lukke op for Aske, som hun ellers så gerne vil lukke ind i sit følelsesliv.

I Rebecca Bach-Lauritsens *Paradis* har jeg-fortælleren en så stor tvivl på sig selv, at hun nærmest kun kan eksistere i kraft af kærestens anerkendelse. Og da hun til sidst også tvivler på denne, drukner hun i skammen over at være den, hun er.

Anita Krumbach skildrer i novellen *New Zealand* temaet skam gennem de to studenter Tim og Nis, der skammer sig over hhv. sit ophav og sin egen utilstrækkelighed. Den samme type skam udfoldes i Thomas Korsgaards *Vintermedister*, hvor hovedpersonen tager afstand fra sin mor og hele det miljø, han er vokset op i. Samtidig efterlader det ham med en ensomhed, og skammen opstår i dette spændingsfelt.

I Tine Høegs *Le freak* er det Anna, Storm og Sally, der kæmper med skammen og usikkerheden i forhold til bare at være sig selv. De vrider og bøjer sig alle tre for at høre til i fællesskabet, mens skammen lurer lige under overfladen.

Skam er velegnet til udskolingens litteraturundervisning, idet den giver mulighed for at flere danskfaglige elementer kan inddrages. De udvalgte noveller i denne guide handler alle om unge mennesker og situationer, som eleverne vil kunne forholde sig til: De vil enten kunne spejle sig i eller få udvidet deres forståelse for, hvordan og hvorfor andre unge oplever skam. Både form- og indholdsmæssigt er novellerne komplekse. Dette kommer blandt andet til udtryk ved de mange tomme pladser, der åbner for det fortolkningsarbejde, der nødvendigvis må finde sted for at få det fulde udbytte af teksterne.

Om begrebet »Skam«

På bagsiden af novellesamlingen er et citat af psykolog Krista Korsholm Bojesen: *Skam er faktisk en ret overset følelse. Hvis man spørger mennesker, hvad skam er, genkender de fleste ordet, men de færreste ved, hvad det præcis er. Skam er, når der er forskel på dit ideal for dig selv og dit reelle selv. Hvem du vil være, og hvem du er. Den konflikt kan blive stor og tung og gøre et menneske bange for at blive afsløret. Der er meget angst i det at skamme sig.* Som nævnt ovenfor udfoldes denne definition af skam på forskellige planer i alle de udvalgte noveller. Da skam er en alment kendt følelse, kan

det være interessant at afdække elevernes definition af begrebet. Denne förläsningsövelse kan udfolde novellerne og öge elevernes forståelse for, hvad der egentlig er på spil deri.

I förläsningsarbejdet om begrebet skam kan det også være relevant at undersøge tematikken i et litteraturhistorisk perspektiv: Hvordan udfoldes skam-temaet fx i Herman Bangs *Ved vejen* eller i *Pernille*? Kan datidens hovedpersoners følelse af skam genkendes i nutiden? Et andet litteraturhistorisk indslag kunne være Tove Ditlevsen, som i flere noveller og digte beskriver skammen over blandt andet en fattig opvækst. Også i meget ny, moderne ungdomslitteratur ses skam som tema, for eksempel i Rebecca Bach-Lauritsens roman *Sommerdrengene* og i Jesper Wung-Sungs *Zam*.

Tematikken skam blev højaktuel med den norske tv-serie *Skam*, som over fire sæsoner beskæftiger sig med unge og skam på mange forskellige planer. En perspektivering til serien vil være oplagt i arbejdet med novellesamlingen *Skam*.

Undervisningsforslag

Thomas Korsgaard: *Vintermedister*

Til læreren: Kort intro til novellen

I *Vintermedister* præsenteres vi for en jeg-fortæller, der skal besøge sin mor. Man fornemmer tidligt i novellen, at mødet ikke er lystbetonet, og at deres relation er anstrengt. Det antydes, at sønnen

på flere måder tager afstand fra sit ophav. Dette ses gennem hele novellen blandt andet i hans hårde, lidt sarkastiske, distancerede og observerende beskrivelser af morens udseende, opførsel og boligforhold. Novellen strækker sig over et ganske kort møde mellem mor og søn og brydes få steder af flash-back-lignende passager, der er med til at illustrere det miljø, som jeg-fortælleren er vokset op i. Temaerne skam og ensomhed går hånd i hånd i *Vintermedister*. Ensomhedsfølelsen udtrykkes eksempelvis, da jeg-fortælleren forlader morens lejlighed og forestiller sig, hvordan hun og broren efterfølgende vil nyde den middag, der oprindeligt var tiltænkt ham. Skammen ligger som en slags underlægningsmusik gennem hele handlingsforløbet. Det er derved ikke en særlig episode, der afstedkommer det skamfulde, men derimod jeg-fortælleren grundtilstand. Novellens slutning er åben, men kan tolkes som en stille hævn og et endeligt farvel.

Til eleven: Opgaver

Før du læser:

- ◆ Vintermedister er ikke et regulært ord, men en såkaldt neologisme, altså et nyopfundet ord. Hvilke associationer giver de to ord »vinter« og »medister« dig?
- ◆ Reflekter efterfølgende over det sammensatte ord: Er det positivt, negativt, humoristisk, andet? Hvorfor?

Efter du har læst:

- ◆ Undersøg relationen mellem mor og søn ved at lave en personkarakteristik af de to:
 - Hvordan beskriver jeg-fortælleren forældrenes skilsmisse? Hvordan gør moren? Og hvad siger dette om deres indbyrdes forhold?

- Allerede på den første linje i novellen fremgår det, at jeg-fortælleren har aflyst det kommende møde mange gange. Hvorfor har han mon aflyst?
- Find sætninger, hvor jeg-fortælleren beskriver moren. Hvilket billede giver det af hans forhold til hende?
- Genlæs side 96-97:
 - Hvordan beskriver jeg-fortælleren morens lejlighed?
 - Hvordan passer alle citaterne på morens liv og moren som person?
 - Hvilket miljø befinder vi os i?
 - Hvad siger deres dialog om deres forhold?
 - Hvordan har jeg-fortælleren bevæget sig væk fra miljøet? Hvad laver han i dag?
 - Hvad synes han om sit ophav og det miljø, han kommer fra? Hvordan ses dette? Kom med tekstnære eksempler.
- ◆ I novellen findes mange modsætninger, som er med til at understrege den sarkastiske tone.
 - Hvilken modsætning opstår der i, at bodegaen fra jeg-fortællerenes barndom hedder *Storkereden*?
 - Hvad symboliserer storken traditionelt? Hvordan kolliderer *Storkereden* med denne betydning i *Vintermedister*?
 - Jeg-fortællerenes liv, både hans fortid og nutid, er modsætningsfyldt. Beskriv dette modsætningsforhold.
 - Hvilken forskel og modsætning er der mellem de to brødre? Hvilke følelser giver dette modsætningsforhold jeg-fortælleren?
 - Uddyb dit arbejde med personbeskrivelserne ovenfor:
 - Hvilken effekt har det modsætningsfyldte forhold, der udstilles mellem alle citaterne (fx *Verdens bedste mor* og *Smile it's Friday*), på fremstillingen af morens liv og læserens opfattelse af hende?

- ◆ Skam som tema:
 - Jeg-fortælleren skammer sig over sin mor. Hvordan kommer det til udtryk?
 - Hvorfor tror du, han skammer sig?
 - Novellen antyder, at broren ikke føler samme skam. Hvordan ses dette? Og hvorfor mon det er sådan? Hvorfor tror du, at de to brødre ikke har kontakt?
 - Genlæs s. 101-102:
 - Jeg-fortælleren forestiller sig, at moren og broren hygger sig, efter han er gået. Tror du, han har ret i det? Hvorfor/hvorfor ikke?
 - Er jeg-fortælleren alene med sin følelse af skam? Hvordan har moren det?

- ◆ Slutningen:
 - På vej ud ad hoveddøren går jeg-fortælleren tilbage og piler Nej-tak til reklamer-skiltet af morens postkasse. Hvilken symbolsk betydning kan denne handling have?
 - Det allersidste ord i novellen er »går«. Hvordan fortolker du dette? Har han forladt sin mor endegyldigt?
 - Hvorfor vælger Thomas Korsgaard at ordet »går« står alene og ikke suppleres af et subjektiv eller flere andre ord i sætningen? Hvilken effekt har dette sproglige virkemiddel på forståelsen af slutningen?

- ◆ Titlen:
 - Vend tilbage til dit før-læsningsarbejde:
 - Hvordan tolker du nu sammenhængen mellem novellens titel, tema og handling?

Martha Flyvholm Tode: *Tomatsuppe*

Til læreren: Kort intro til novellen

I *Tomatsuppe* møder vi jeg-fortælleren Julie og den jyske digter-boheme, Aske. Deres relation er præget af en stille usikkerhed, og Julie tør ikke lukke op og fortælle Aske, hvordan hun egentlig føler. Derfor udvikler deres forhold sig ikke, men afvikles i stedet over den tid, handlingen udspiller sig i. Læseren fornemmer hurtigt, at Aske og Julies venskab ikke er balanceret. I novellens begyndelse venter Julie på Aske, og hun røber overfor læseren, at hun har ventet længe. »Julie«. *Aske giver mig et kram bagfra. »Jeg blev lige inspireret, du ved«. »Det er okay«, siger jeg. Det er det ikke. Jeg har siddet og ventet i tre kvarter.*

Aske er kunstnersmart og smagsdommer, og Julie kæmper en indre kamp med sig selv, sin usikkerhed og manglende evne til at turde lukke Aske ind i sit følelsesliv. *Da vi mødes første gang, siger Aske, at det er første gang han er på cafe. »Det er så popsmart,« siger han. »Bare tanken tager al kreativitet fra mig.« (...) Da vi drikker kaffe, tænker jeg på døre i forskellige størrelser, i forskellige rum, med forskellige nøgler og usynlige dørhåndtag, og på hvor besværligt det er at lukke folk ind.*

I novellens slutning toner relationen ud. Julie og Aske mødes endnu en gang, og Julie tænker på alle de følelser, hun har for Aske, og alt det hun gerne ville med ham, men hun fortæller det ikke. Der opstår endnu en gang et tomrum mellem dem, og alt det usagte skubber dem endeligt fra hinanden. Temaet skam ligger som en tilstand i Julies indre kamp for at være cool nok til Aske, de rodløse ungdomsår og den låste situation hun efterlades i.

Novellens titel *Tomatsuppe* referer til Andy Warhols pop-art maleri *Campbells soup* fra 1962, der forestiller en tro kopi af en dåse Campbells suppe. Tanken bag pop-art var at skildre massesamfundet og dens symbolverden og smelte hverdagslementer, som var let genkendelige, sammen med kunsten.

Til eleven: Opgaver

Før du læser:

- ◆ Læs de første fire linjer i *Tomatsuppe* og noter, hvad du tror, Julie overvejer at skrive i sneen.

Efter du har læst:

- ◆ Lav en beskrivelse af Aske. Hvordan oplever du ham og hvorfor? Kom med citater fra teksten, der kan understøtte dit svar.
- ◆ Hvordan oplever du Julie? Hvorfor har hun svært ved at lukke op og fortælle Aske, hvad hun føler?
- ◆ Hvordan har Julie det med sig selv? Find citater fra teksten, der kan understøtte dit svar.
- ◆ Julie refererer flere steder til en kliché. Hvilken kliché tror du, hun taler om?
- ◆ På side 66 siger Julie til sig selv: *Jeg kommer kun steder, jeg ikke er velkommen. Jeg elsker kun mennesker, jeg ikke må elske.* Hvad mener du, dette citat siger om hendes oplevelse af sig selv?
- ◆ På side 64-65 laver Julie en reference til døre: *Da vi drikker kaffe, tænker jeg på døre i forskellige størrelser, i forskellige rum, med forskellige nøgler og usynlige dørhåndtag, og på hvor besværligt det er at lukke folk ind.* Hvordan forstår du dette citat?
- ◆ På side 65-66 ser Julie sig selv udefra: *Jeg ser, hvordan jeg skraverer hele papiret sort. Jeg ser mig selv tegne vinger, der gerne vil flyve, og en mund, der skriger, og fødder, der går i ét med alt det sorte. Mine øjne tænker på Paul Auster, og på at det her må være indbegrebet af meta. Mig der ser mig selv udefra, som*

tegner mig selv indefra. Jeg ved ikke, om meta findes i Jylland.
Hvad siger dette citat om Julies oplevelse af sig selv og hendes kontakt til Aske?

- ◆ Novellen hedder *Tomatsuppe* og refererer til kunstneren Andy Warhols pop-art maleri *Campbells soup* fra 1962. På side 68 fortæller Julie Aske, at hun godt kan lide Andy Warhol, fordi han har forstået, at alt bare er overflade. Hvad tror du, hun mener med det? Er der noget i Julies liv, der bare er overflade?
- ◆ Undersøg hvilke tanker, der lå bag pop-art. Er der nogle paralleller til Julies oplevelse af ungdomslivet?
- ◆ Hvordan oplever du Julie og Askes relation? Er de jævnbyrdige? Hvorfor / hvorfor ikke? Understøt dit svar med eksempler fra teksten.
- ◆ På side 67 er Julie ude med Aske. Genlæs siden. Hvordan tror du, Aske har det med Julie? Begrund dit svar med eksempler fra teksten.
- ◆ På side 71 tænker Julie igen på døre og på, hvordan hun egentlig er. Hvad siger hun om sig selv her?
- ◆ Genlæs side 71-72. Aske fortæller Julie, at han ikke orker mere. Hvad er det, han ikke orker, og hvorfor?

Skam som tema:

- ◆ Genlæs din besvarelse fra förläsningsarbejdet. Hvad mener du nu, Julie ville skrive i sneen?
- ◆ Hvordan oplever du, at temaet skam kommer til udtryk i novellen?

Anita Krumbach: *New Zealand*

Til læreren: Kort intro til novellen

Novellen *New Zealand* foregår på ladet af en studentervogn. Her sidder Tim og Nis med hver deres skam – hver deres baggrund.

Tim står med ryggen til de andre og venter på, at studentervognen skal trille ind i hans kvarter, mens nogle piger udveksler blikke af forundring over, at nogen bor sådan: *Signe og Mira udveksler blikke. For real? Kan man bo her?* (s.124). Anita Krumbach løfter ganske let sløret for, at Tims familie bor i den fattige afkrog af en by: *Ruller af metaltråd og jernrør ligger dynget op, halvvejs forsvundet i en hæk* (s. 124). Tim kan læses som familiens håb, drengen der tog studentereksamen, og han skammer sig over familiens armod. Skammer sig over, at hans gymnasievenner skal være vidende til hans ophav – den kiksede familie. *Moren står i døråbningen til køkkenet. Hun har blomstret kjole på og blå støvletter. Faren og broren er i arbejdstøjet. Trykker sig mod væggen. Tims øjne er sorte lyn. (...) Moren krymper sig under hans blik. Hendes hår er mat i den høje hestehale. Lillepigehår og sådan et ansigt* (s. 125). Da hornet lyder og vognen skal videre, er Tim den første, der forlader hjemmet: *Tim er strøget ned som den første. Faren og broren er fulgt efter. Moren står ved trappen. Hendes øjne er fugtige, da de defilerer forbi* (s. 127).

Nis har drukket for meget, hvilket kan tolkes som en flugt fra den situation, han befinder sig i. Tim forestiller sig, hvordan hans mor derhjemme er i gang med at gøre klar til, at studentervognen skal ankomme hos ham: *Hans mor, der retter an i haven med dirrende hænder. Klædt i noget flagrende. Uroligt sollys på hynder og puder. Brødrene vil være der. Tredje og sidste gang. Så er det kapitel overstået. Med røven i vandskorpen. (...) Bilen vil stå i indkørslen. Skinnende og blank. Faren vil gå ham i møde. Gratulere med et*

håndtryk og et klap på skulderen. Et strejf af det blik. Alt det, han ikke er (s. 126). Citatet antyder, at Nis ikke har klaret gymnasiet som forventet, men blot med *røven i vandskorpen*. At han føler, at han ikke har levet op til forventningerne, og gaven, bilen, der venter. At han ikke passer ind. Nis tænker tilbage på New Zealand: *Han længes efter New Zealand. Han længes efter at gå. Blive ved med at gå. Blive væk*. New Zealand fremstår som en længsel, hvor han kunne forsvinde, hvilket han nu forsøger at gøre i øllen.

Sproget er præget af Anita Krumbachs særlige stil, hvor den udprægede brug af helsætninger skaber en observerende stemning og koder sproget. Der lægges op til, at læseren forholder sig meddigtende til teksten for at samle handlingens tråde. De to studenterkammerater fungerer som stærke modsætningspar. Den ene er Tim, der som en anden Erasmus Montanus kommer fra fattige kår, og som skammer sig over familien og dennes sociale status. Den anden er Nis, hvis skam knytter sig til hans oplevelse af ikke at høre til – at være familiens fiasko.

Til eleven: Opgaver

Før du læser:

- ◆ Novellens titel er *New Zealand* – et land der ligger så langt fra Danmark, som det overhovedet er muligt. Hvad kan denne titel være et symbol på?

Efter du har læst:

- ◆ Beskriv det miljø, Tim kommer fra. Brug citater fra teksten, der både beskriver forældrene og hjemmet.
- ◆ Hvordan har Tim det med sin familie og med, at gymnasiekammeraterne skal hjem til ham? Find citater fra teksten, der underbygger dit svar.

- ◆ Hvilket miljø kommer Nis fra, og hvordan har han det med sin familie? Brug citater fra teksten, der understøtter dit svar.
- ◆ Hvorfor drikker Nis tæt? Er der noget, han ikke ønsker at opleve – noget han vil flygte fra?
- ◆ Hvad repræsenterer New Zealand for Nis?
- ◆ Undersøg, hvordan Anita Krumbachs sproglige stil fremstår i novellen. Hvilken stemning og effekt skaber den?
- ◆ Vend tilbage til din besvarelse i förläsningsopgaven. Hvordan synes du, titlen passer til novellen og din förläsningsfortolkning?

Skam som tema:

- ◆ Hvordan adskiller Tim og Nis' fölelser sig fra hinanden, og hvordan udfolder deres oplevelse af skam sig?

Tine Hög: *Le Freak*

Til læreren: Kort intro til novellen

Le Freak strækker sig over én aften med en komposition, der kronologisk og med præcise klokkeslæt tager læseren med ind og ud af tre unge menneskers fölelsesliv.

Allerede i begyndelsen af novellen bliver flere af tematikkerne klare: Ungdomsusikkerhed og skam: ... *Annas kjole er kort og strammer over hofterne, hun drejer en halv omgang. Er den for meget? Pailletterne.* Vi møder Anna, der forlader velourduge, fulde, upassende onkler, en pinlig mor og farens 50-års födselsdag for at deltage i den fest, som hele novellen tager udgangspunkt i. Festtemaet er disko, og det er på kollegiet.

Gennem festen sker et nærmest glidende synsvinkelskift, fra Anna til Storm og til sidst til Sally. Netop disse skift giver læseren et indblik i, hvordan alle under overfladen føler og på forskellig vis skammer sig. Titlen supplerer dette godt: de oplever alle på én eller anden måde at være udenfor, tossede og *freaky*, og de tre hovedpersoner *freaker* også hver især ud. Det franske islæt i *Le freak* kunne antyde, at Sally, der ellers synes at være den mest selvsikre, måske er den, der skammer sig allermost.

Tine Høghs sprog er stramt og med forholdsvis korte sætninger, der både er med til at skabe humor og til visse steder at øge tempoet. Dette sker fx fra kl. 2.30, hvor læseren nærmest i krydsklip og synkront oplever Sallys sexliv og Storm, der i naboværelset styrketræner i stigende intensitet, mens Sally stønner højere og højere.

Udover skam og usikkerhed findes temaer som sårbarhed, sex, grænser og (brud på) uskyld. Det sidste ses rent symbolsk, da Storm spiser en stor bid af et af Annas æbler og efterfølgende overvejer: *Han kan købe nogle nye til hende i morgen, måske skrive tak for lån på en seddel.*

Til eleven: Opgaver

Før du læser:

- ◆ Hvad får titlen *Le freak* dig til at tænke på?
 - Hvad tror du, novellen kan handle om ud fra dette?
- ◆ Læs det første afsnit 20:30
 - Hvilken opfattelse får du af Anna?
 - Hvilken opfattelse får du af Sally?
 - Hvilke modsætninger findes i afsnittet?

Efter du har læst:

- ◆ Synsvinklen skifter tre gange i novellen.
 - Hvornår ser vi handlingen fra Storms perspektiv? Ændres din opfattelse af Storm efter dette?
 - Hvornår oplever vi Sallys perspektiv? Ændrer det din opfattelse af hende?
 - Hvorfor har forfatteren mon valgt at lade novellen slutte med Sallys ord?
 - Hvorfor tror du, at forfatteren har valgt at lade synsvinklen skifte?
- ◆ Personkarakteristik:
 - Lav indre og ydre personkarakteristik af både Anna, Storm og Sally. Kom med eksempler fra teksten.
 - Hvordan hænger deres væremåde udadtil sammen med deres indre? Er det på nogen måde modsætningsfyldt? Hvordan?
- ◆ Hvilken symbolsk betydning kan det have, at Storm spiser et af Annas æbler?
- ◆ Læs side 151 igen:
 - Hvilken virkning har det, at afsnittene er så korte?
 - Hvorfor reagerer Storm, som han gør på Sallys udskejelser?
 - Hvad sker der med Storm til sidst, hvor han pisser ud over altanen? Hvorfor mon han gør det? Havde du forestillet dig, at Storm kunne finde på den slags? Hvordan kan handlingen tolkes?
- ◆ Vend tilbage til dit før-læsningsarbejde:
 - Passede dine tanker om titlens sammenhæng med novellens handling?
 - Hvordan tolker du titlen nu?
 - Hvordan er din opfattelse af henholdsvis Anna, Storm og Sally efter du har læst novellen? Har den ændret sig fra begyndelsen af din læsning? Hvordan og hvorfor?

Skam som tema:

- Hvordan kommer temaet skam til udtryk i novellen?
- Hvilke andre tematikker synes du passer til novellen? Hvorfor?

Til eleven: Vælg selv blandt flg. opgaver

Vælg én eller flere af nedenstående opgaver for at komme dybere ind i novellesamlingen og temaet skam:

- ◆ Find en novelle, som du har lyst til at arbejde videre med. Ud-vælg nogle analyse- og fortolkningspunkter, som passer til din novelle.
 - Det kunne fx være Rebecca Bach-Lauritsens *Paradis*, hvor sproget og gentagelserne har en særlig betydning. Overvej flg. spørgsmål:
 - Hvordan er stedordene *vi* og *jeg* med til at øge vores forståelse af jeg-fortællerens åbenlyse afhængighed af kæresten, men også af novellens handling?
 - Hvad med alle farverne i novellen?
 - Hvilken betydning har skraldet, som findes både i be-gyndelsen og slutningen af novellen?
 - Hvordan hænger titlen sammen med novellens indhold?
 - Hvordan drages der paralleller mellem kemi fra medi-cinstudiet og forholdet mellem de to unge?
 - Hvordan udspiller tematikken skam sig i novellen?
 - Andre noveller i antologien kalder på andre analysepunkter; vælg den fortælling, du finder mest interessant at gå i dybden med, og fremlæg efterfølgende dit arbejde for resten af klassen eller en mindre gruppe.

- ◆ Skriv din egen novelle, hvor du overholder novellens genretræk, og hvor temaet skam er omdrejningspunktet. Giv din novelle en fængende titel – lad dig inspirere af novellerne i *Skam*.
- ◆ Lav en kort lydoptagelse, hvor du indledningsvist fortæller om skam som fænomen. Læs derefter udvalgte passager fra forskellige noveller højt – passager, som særligt tydeligt fremhæver tematikken. Afspil din optagelse for resten af klassen eller for en mindre gruppe.
- ◆ Meddigtningsopgave: Vælg enten *Le freak*, *Tomatsuppe*, *Vintermedister* eller *New Zealand* og omskriv en udvalgt passage på cirka ½ side, så synsvinklen ligger hos en anden person i novellen. Overvej efterfølgende, hvad dette synsvinkelskift gør.

Fælles mål

Undervisningsforslagene i denne litteraturguide knytter sig til nedenstående færdigheds- og vidensmål fra Fælles Mål for dansk efter 9. klasse:

Eleven kan vurdere tekstens sproglige virkemidler (vejledende mål)	Eleven har viden om sproglige virkemidler (vejledende mål)
Eleven kan sætte tekster ind i sammenhæng (vejledende mål)	Eleven har viden om sammenhæng mellem tekst og kontekst (vejledende mål)
Eleven kan forstå komplekse tekster (vejledende mål)	Eleven har viden om metoder til vurdering af teksters formål og perspektiv (vejledende mål)
Eleven kan reflekteret indleve sig i tekstens univers som grundlag for fortolkning (vejledende mål)	Eleven har viden om fortolkningsorienterede læsestrategier (vejledende mål)
Eleven kan sætte tekster i perspektiv til litterær og kulturel tradition og udvikling gennem litteraturhistorisk læsning og dansk litteraturskanon (vejledende mål)	Eleven har viden om kulturelle og litterære perioder og dansk litteraturskanon (vejledende mål)

Læringsmål

I litteraturguidens undervisningsforslag kan eleverne arbejde med nedenstående læringsmål:

- ◆ Jeg kan fortolke sproglige virkemidler i forhold til tematikken skam.
- ◆ Jeg kan arbejde meddigtende med teksters tomme pladser.
- ◆ Jeg kan perspektivere tematikken skam til ældre tekster.
- ◆ Jeg kan med afsæt i teksten argumentere for mine fortolkninger af tekstens tomme pladser.

Litteraturliste

Flyvholm og Køningsfeldt (red.): *SKAM* (2017)

Bach-Lauritsen, Rebecca: *Sommerdrengene* (2013)

Bang, Herman: *Ved Vejen* in. *Stille Eksistenser* (1886)

Bang, Herman: *Pernille* (1880)

Ditlevsen, Tove: *Barndommens Gade* (1943)

Wung-Sung, Jesper: *Zam* (2015)

NRK, *Skam* (2015)

Fælles Mål for dansk.

Få ideer og inspiration til undervisningen i skønlitteratur med **Høstlitt**:
Følg os på **Facebook** og **Instagram**

